

Nyelvészeti zárószigorlat nappali tagozatosoknak

Tétellista és szakirodalom

I. Tételsor

1. A magyar magánhangzó-harmónia és a hangtani hasonulások jellegzetességei

Forró Orsolya: A magyar hangtan alapjai (Egyetemi jegyzet). Akadémiai Kiadó, 2018. 6.2. és 7. fejezetek. Elérhető edu-ID-vel: https://mersz.hu/dokumentum/m373amha_1/

(Órán kiadott 1-1 segédanyag)

Érdeemes hozzánézni, hogy mi van a középiskolás nyelvtankönyvben a témával kapcsolatban:

NAT 2020 nyelvtankönyv: https://www.nkp.hu/tankonyv/magyar_nyelv_9_nat2020/lecke_02_012

2. A magyar szófaji rendszer különböző felfogása a hagyományos és a strukturalista grammatikában, és a toldalékmorfémák vitatott kérdései

A szófaji rendszerhez:

KENESEI ISTVÁN (2000): Szavak, szófajok, toldalékok. In: Kiefer Ferenc (szerk.) Strukturális magyar nyelvtan, Morfológia. Budapest: Akadémiai Kiadó, 75–136. Elérhető neptunos azonosító adatok felhasználásával történő belépés után:

https://mersz.hu/hivatkozas/m280smny_book1#m280smny_book1 vagy:

https://drive.google.com/open?id=1QzDjGLI6fHDPq1curAroCPhQ_5rIuUBG

KENESEI ISTVÁN (2016): A szófaj fogalmáról és meghatározásáról. In: Kas Bence (szerk.):

„Szavad ne feledd!” Tanulmányok Bánréti Zoltán tiszteletére. Budapest: MTA NYTI, 81–92.

Elérhető: http://archive.nytud.hu/kenesei/publ/szofaj_bz70.pdf

A toldalékmorfémák vitatott kérdéseire:

elsősorban:

KIEFER FERENC, LADÁNYI MÁRIA (2000): 3. A szóképzés In: Kiefer Ferenc (szerk.) Strukturális magyar nyelvtan, Morfológia. Budapest: Akadémiai Kiadó

ÉS KIEFER FERENC (2000): 10. A ragozás In: Kiefer Ferenc (szerk.) Strukturális magyar nyelvtan, Morfológia. Budapest: Akadémiai Kiadó

segítség lehet: T. SOMOGYI MAGDA (2000): Toldalékrendszerezésünk vitás kérdései. Budapest: Tinta Könyvkiadó.

3. Az egyszerű mondat szórendi lehetőségei generatív keretben

Alberti Gábor (2006): A magyar mondatelmélete és gyakorlata generatív megközelítésben III. A háttérelmélet. Budapest: HEFOP Bölcsész Konzorcium, 37–99.

Alberti Gábor-Medve Anna (2002/2005): Generatív grammatikai gyakorlókönyv I. Szabályok és magyarázatok. Budapest: Janus/Books / Gondolat. II–VI. fejezet.

4. Hangalak és jelentés kapcsolata: A strukturális szemantika jelentésfelfogása, jelentésviszonyok; többjelentésűség

Kálmán László & Trón Viktor (2007): Bevezetés a nyelvtudományba. Tinta Könyvkiadó, Budapest. 4.3 (49–51). <https://dtk.tankonyvtar.hu/handle/123456789/8858>

Kiefer Ferenc (2007): Jelentéselmélet. Corvina Kiadó, Budapest. 1.4. fejezet (18–24); 5. fejezet (115–137). <https://docplayer.hu/19854797-Jelenteselmelet-kiefer-ferenc.html>

(Órai jegyzet: 2. és 4. diáor releváns részei)

Érdeemes hozzánézni, hogy mi van a középiskolás nyelvtankönyvben a témával kapcsolatban:

NAT 2020 nyelvtankönyv: https://www.nkp.hu/tankonyv/magyar_nyelv_10_nat2020/lecke_02_021

5. A magyar mint finnugor nyelv, azaz bizonyítsa be a magyar nyelv finnugor eredetét

1. megnézni Nádasy Ádám előadását: Nádasy Ádám: A magyar nyelv finnugorsága

<https://www.youtube.com/watch?v=jlvKXiUIQkY&fbclid=IwAR1fmIr8xYtoEZdPq9PnW8zgs9b5GbqKoCmlqOzHqCsf0DHFjzoNh8g1W3k&app=desktop>

2. Csepregi Márta (2001): Kérdések a nyelvrokonságról. In: Csepregi Márta (szerk.): Finnugor kalauz. Medicina könyvkiadó Zrt. 9–16.

3. Csúcs Sándor (2019): Miért finnugor nyelv a magyar? Budapest: Reguly Társaság – Tinta Könyvkiadó.

6. A magyar nyelvtörténet korszakolásának ismertetése, majd az ómagyar korszak részletes bemutatása (hangváltozások, morfológia, nyelvemlékek)

1. Bárczi Géza, Benkő Loránd és Berrár Jolán (1967): A magyar nyelv története. Budapest: Tankönyvkiadó. 30–54, 111–180, 285–289.

2. É. Kiss Katalin – Gerstner Károly – Hegedűs Attila (2013): Kis magyar nyelvtörténet. Piliscsaba: Pázmány Péter Katolikus Egyetem. 13–14, 28–42, 51–52, 90, 92–93, 116–117.

II. Tételsor

1. A szöveg meghatározása (a szöveg jellemzői, különböző elméleti megközelítések; a szövegértékűség fogalma, nyelvi és nem nyelvi jellemzői; a szövegösszefüggés fogalma és jellemzői) és elemzési lehetőségei (a szövegkonnexitás, -kohézió és -koherencia nyelvi és nem nyelvi elemei: a szöveg vizsgálatának szintaktikai, szemantikai és pragmatikai szempontjai)

Szikszainé Nagy Irma: Leíró magyar szövegtan. Budapest, Osiris, 1999. 55–73.

<https://www.szaktars.hu/osiris/view/szikszaine-nagy-irma-leiro-magyar-szovegtan-osiris-tankonyvek-1999/>

Szikszainé Nagy Irma: Leíró magyar szövegtan. Budapest, Osiris, 1999. 143–247.

<https://www.szaktars.hu/osiris/view/szikszaine-nagy-irma-leiro-magyar-szovegtan-osiris-tankonyvek-1999/>

2. A retorikai situáció és a szónoki beszéd részei (bevezetés, elbeszélés, kitérés, témamegjelölés és –felosztás, bizonyítás és a cáfolás, befejezés); pragmatikai és stilisztikai nézőpontok

Adamik Tamás–A. Jászó Anna–Aczél Petra: Retorika. Osiris, Budapest, 2004. (19–56 és 253–267.) EduID-vel:

<https://www.szaktars.hu/osiris/view/adamik-tamas-a-jaszo-anna-aczel-petra-retorika-osiris-tankonyvek-2004/>

3. A nyelvelsajátítás elméletei, szakaszai

Irodalom (bármely 2 a 3-ból):

Cole, Michael – Cole, Sheila R. (2006): Fejlődéslelektan. Osiris Kiadó, Budapest, 8. fejezet: Nyelvelsajátítás, 300–339. Elérhető edu-ID-vel:

<https://www.szaktars.hu/osiris/view/cole-michael-cole-sheila-r-fejlodeslelektan-osiris-tankonyvek-2003/>

Gósy Mária (2005): Pszicholingvisztika. Budapest: Osiris, 6. fejezet: 241–306. EduID-vel: <https://www.szaktars.hu/osiris/view/gosy-maria-pszicholingvisztika-osiris-tankonyvek-2005/>

Pléh Csaba és Lukács Ágnes (szerk.) (2014): Pszicholingvisztika 1–2. Akadémiai Kiadó, Budapest. III. Nyelvelsajátítás, 10., 11., 12. fejezetek (releváns részei). Elérhető edu-ID-vel: <https://mersz.hu/pleh-lukacs-pszicholingvisztika>

(Órai jegyzet, diasor)

4. A szociolingvisztika fogalma, kialakulásának okai, magyarországi indulása, területei, a szerkezeti elméleti nyelvészet és a szociokulturális nyelvészet különbségei, módszertana (+ egy szabadon választott téma rövid bemutatása)

Sándor Klára (2001): Szociolingvisztikai alapismertetek. In: Sándor Klára (szerk.): Nyelv, nyelvi jogok, oktatás. Szeged, 7–48. = In: Galgóczi László (szerk.): Nyelvtan, nyelvhasználat, kommunikáció. JGYF Kiadó. Szeged. 1999. 133–171.

Kiss Jenő (2002): Társadalom és nyelvhasználat. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest. 30–73.

Ladányi Mária – Hrenek Éva (szerk.) (2019): Alkalmazott nyelvészeti kisszótár. ELTE, Budapest.
https://www.eltereader.hu/media/2023/02/HRENEK_Szakszotar_web.pdf

az előadás anyagai (ppt, kiosztmány)

5. Anyanyelvpedagógiai koncepciók, stratégiák: az additív nyelvpedagógia, nyelvjárás-függőségű nyelvi hátrány, nyelvi diszkrimináció a pedagógiai értékelésben

Kiss Jenő (szerk.) (2001): Magyar dialektológia. Osiris. Bp. 145–156; 202–210.

<https://www.szaktars.hu/osiris/view/kiss-jeno-szerk-magyar-dialektologia-osiris-tankonyvek-2001/?pg=146&layout=s> lásd még Kiss Jenő (2002): Az anyanyelvoktatás, a nyelvjárások és a nyelvjárasi

hátréru iskolák. In: Bódi Zoltán – A. Jászó Anna (szerk): Szociolingvisztikai szöveggyűjtemény. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához XII. Tinta Könyvkiadó. Budapest. 234–241.

Beregszászi Anikó (2011): Ideológiák, kutatási eredmények a kárpátaljai magyar anyanyelvi oktatásban és a hasznosíthatóság gyakorlata. In: Híres-László Kornélia – Karmacsi Zoltán – Márku Anita (szerk.): Nyelvi mítoszok, ideológiák, nyelvpolitika és nyelvi emberi jogok Közép-Európában elméletben és gyakorlatban: a 16. Élőnyelvi konferencia előadásai. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 130. Tinta Könyvkiadó; II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Hodinka Antal Intézete. Beregszász–Budapest, 59–70.

Ladányi Mária – Hrenek Éva (szerk.): Alkalmazott nyelvészeti kisszótár. ELTE, Budapest.

https://www.eltereader.hu/media/2023/02/HRENEK_Szakszotar_web.pdf

Jánk István (2017): Nyelvi hátrány és diszkrimináció az iskolában – A nyelvi szocializáció jelentősége a tanuló értékelésében. *Szociológiai Szemle*, 27(3), 27–47.

https://adt.arcanum.com/hu/view/MTA_SzociologiaiSzemle_2017/?pg=322&layout=s

6. A magyar mint idegen nyelv és a hungarológia fogalma és oktatása

Kötelező irodalom:

Nádor Orsolya (2018): Tanított (anya)nyelvünk. Budapest: KRE – L'Harmattan.
https://btk.kre.hu/nyelveszet/images/nador_orsolya_tanított_anyanyelvunk.pdf

Ajánlott irodalom:

Dóla Mónika és mtsai. (2019): Körkérdés: Miként értelmezhetjük ma, a XXI. század első negyedében a hungarológia fogalmát és tudományközi kereteit, valamint kapcsolatát a magyar mint idegen / második nyelv (illetve származásnyelv, környezetnyelv) közvetítésével? *Hungarológiai Évkönyv 20/1*. pp. 6–14.

https://epa.oszk.hu/02200/02287/00020/pdf/EPA02287_hungarologiai_evkonyv_2019_01_006-014.pdf

Éder Zoltán (1984/1991): A magyar mint idegen nyelv diszciplináris helye. *Hungarológiai Ismerettár 6. A magyar mint idegen nyelv fogalma*. Budapest: Nemzetközi Hungarológiai Központ.

<https://mek.oszk.hu/01200/01282/01282.htm#bm7>

Nádor Orsolya (sorozatszerk.) (2018–2020): *Magyarnyelv-tanári segédkönyvek*. Budapest: KRE – L'Harmattan.

<https://btk.kre.hu/nyelveszet/index.php/hungarologiai-kutatocsoport/magyarnyelv-tanari-segedkoenyvek>

Szépe György (1981/1991): A "magyar mint idegen nyelv" néhány diszciplináris kérdése. *Hungarológiai Ismerettár 6. A magyar mint idegen nyelv fogalma*. Budapest: Nemzetközi Hungarológiai Központ. <https://mek.oszk.hu/01200/01282/01282.htm#bm7>

Szűcs Tibor 2002. *Hungarológia*. In: Révai Új Lexikona. Babits K. Kft., Szekszárd. X: 257–261.